



VARIANT

Zuidlaan 36; 9630 Zwalm

info@cultuurregio-variant.be

cultuurregio-variant.be

Betreft: Jaarverslag VARIANT

Beste leden van de gemeenteraad,

Hierbij presenteren wij u het jaarverslag van 2023. In dit verslag vindt u een overzicht van de belangrijkste acties binnen onze verschillende deelwerkingen: de **Erfgoedcel Vlaamse Ardennen**, de **Onroerend Erfgoeddienst (IOED) Vlaamse Ardennen**, en de **Bibliotheken Vlaamse Ardennen**.

2023 markeerde tevens het slotjaar van het bovenlokaal cultuurproject '**Vuur In Mij. Van Gogh in de Vlaamse Ardennen**'. Ook hierover leest u in dit verslag.

Daarnaast brachten we in 2023 het cultuurveld samen voor verkennende gesprekken rond een **intergemeentelijke samenwerking Cultuur in de Vlaamse Ardennen**, in de aanloop naar de volgende beleidsperiode 2027-2031.

Graag hopen wij met dit jaarverslag niet alleen terug te kijken op een boeiend en dynamisch jaar, maar ook inspiratie te bieden voor de toekomst van cultuur en erfgoed in onze regio. We kijken uit naar een vruchtbare samenwerking in de komende jaren.

Met vriendelijke groeten,

Joris Vandenhoucke
Voorzitter van VARIANT

Inhoudsopgave

1. Inleiding.....	3
2. Cultureel Erfgoedcel Vlaamse Ardennen – Jaarverslag 2023	5
3. Bibliotheken Vlaamse Ardennen – Jaarverslag 2023.....	20
4. Onroerend erfgoeddienst Vlaamse Ardennen (IOED) – Jaarverslag 2023	23
5. Deelwerking Cultuur en Van Gogh-project – Jaarverslag 2023	32
6. VARIANT – Zakelijk, financieel en regiowerking – Jaarverslag 2023.....	35
7. Jaarrekening en verslag van controle op de boekhouding	38



1. Inleiding

Het jaar 2023 was een dynamisch jaar voor VARIANT, waarin de verschillende deelwerkingen op volle toeren draaiden. Na enkele jaren van opbouw is VARIANT nu stevig verankerd in de regio. In 2023 werd de basis gelegd voor een nieuwe huisstijl en website, wat bijdraagt aan de zichtbaarheid en herkenbaarheid van onze intergemeentelijke samenwerking.

De naamsbekendheid van VARIANT is sterk gegroeid onder lokale actoren, zoals steden, gemeenten en verenigingen. Hierdoor wordt VARIANT steeds vaker benaderd voor advies, samenwerking en subsidieaanvragen. De bekendheid van onze subsidielijnen is eveneens toegenomen, wat resulteert in een breder bereik en impact van onze projecten. Onze medewerkers hebben dankzij diverse opleidingen hun expertise verder ontwikkeld en stellen deze kennis ten dienste van de regio. Extra projectsubsidies maakten het mogelijk om naast onze reguliere activiteiten ook het Van Gogh-project te realiseren.

Een overzicht van de deelwerkingen:

De **Cultureel Erfgoedcel** richt zich op alle cultureel erfgoedspelers in de regio en wordt ondersteund door zowel gemeentelijke bijdragen als door het Agentschap Kunsten en Erfgoed van de Vlaamse Overheid. De 13 steden en gemeenten die deel uitmaken van deze werking zijn: Brakel, Geraardsbergen, Herzele, Horebeke, Lierde, Kluisbergen, Kruisem, Maarkedal, Oudenaarde, Ronse, Wortegem-Petegem, Zottegem en Zwalm.

Onze **Onroerend Erfgoeddienst (IOED)**, een samenwerking tussen VARIANT, SOLVA en RLVA, biedt ondersteuning aan gemeentelijke ambtenaren en ontplooit naast projectwerk ook een jaarwerking, mede gefinancierd door het departement Onroerend Erfgoed van de Vlaamse Overheid. De gemeenten die deelnemen aan deze dienst zijn dezelfde als die van de Cultureel Erfgoedcel.

Daarnaast werken 6 bibliotheken uit de streek samen onder de noemer **Bibliotheken Vlaamse Ardennen**. Deze samenwerking richt zich op projecten zoals Boekstart, Leesjury en Boekspreekers, en omvat de gemeenten Brakel, Kluisbergen, Maarkedal, Oudenaarde, Ronse en Wortegem-Petegem.

Voor een werking rond **Cultuur in de Vlaamse Ardennen** beschikt VARIANT in de huidige beleidsperiode (2021-2026) niet over structurele middelen, maar we kunnen wel projectsubsidies aanvragen, zoals die voor bovenlokale cultuurprojecten. Hiermee hebben we in 2022 en 2023 onder andere het Van Gogh-project gerealiseerd. Daarnaast brachten we in 2023 het cultuurveld samen voor verkennende gesprekken rond een intergemeentelijke samenwerking Cultuur in de Vlaamse Ardennen, in de aanloop naar de volgende beleidsperiode 2027-2031.

Het **secretariaat van VARIANT** ondersteunt al deze deelwerkingen door het beheer van personeelszaken en de opvolging van de zakelijke en financiële werking, het bestuur en de regiowerking.



2. Cultureel Erfgoedcel Vlaamse Ardennen – Jaarverslag 2023

SD1. Erfgoedactoren ondersteunen

Doelstelling: De erfgoedcel is een aanspreekpunt en Schakel voor Cultureel Erfgoed

Loket en Bereikbaarheid

De Erfgoedcel fungeert als regionaal aanspreekpunt voor cultureel erfgoed in 13 steden en gemeenten in de Vlaamse Ardennen. Met kantoren in Zottegem en sinds 2023 een satellietbureau in Ronse, zijn we goed bereikbaar via telefoon, e-mail en op afspraak. Het bureau in Ronse dient ook als vergaderlocatie, wat de bereikbaarheid met het veld vergroot.

Online Communicatie

Onze portaalsite, erfgoedvlaamseardennen.be (in 2024 vernieuwd naar cultuurregio-variant.be), biedt actuele informatie en een activiteitenagenda. We verwijzen ook naar andere relevante websites, zoals onze toeristisch-recreatieve site beleeferfgoed.be.

Digitale Nieuwsbrief

We versturen regelmatig digitale nieuwsbrieven naar 658 algemene en 165 specifieke ontvangers (kerkbesturen). In 2023 werden er diverse nieuwsbrieven en persberichten verzonden:

- Nieuwsbrief EVA (7 keer)
- Persberichten (5 keer)
- Nieuwsbrief kerken (1 keer)

Nieuwe Website en Sociale Media

In 2023 werken we aan een nieuwe website voor VARIANT en deelwerkingen. Onze sociale media zijn verder uitgebouwd met een Instagramaccount en een Youtubekanaal. In 2023 bereikten we:

- Facebook: 30.400 personen
- Instagram: 2600 personen
- YouTube: 22 filmpjes geüpload, beschikbaar op youtube.com/@cultuurregio-variant.be





Evenementen

Evenementen zoals Erfgoeddag, Open Monumentendag en het Van Gogh-project helpen onze diensten bij een breder publiek bekend te maken. Deelname aan evenementen zoals de Vlaamse Ardennendag vergroten onze zichtbaarheid en betrokkenheid.

Schakel naar Landelijk Erfgoednetwerk

Ons team volgt nauwgezet de communicatie en het vormingsaanbod van FARO en landelijke dienstverleners zoals PARCUM (religieus erfgoed) en CAG (agrarisch erfgoed). Via onze nieuwsbrief houden we het lokale erfgoedveld op de hoogte van dit aanbod en voorzien we hen van het nodige advies.

OD 1.2. Expertise en Ondersteuning voor Cultureel Erfgoed

Stuurgroep

Onze erfgoedcel werkt nauw samen met een inhoudelijke stuurgroep, bestaande uit erfgoedprofessionals en -vrijwilligers. In 2023 kwam de stuurgroep vier keer samen om beleid en ontwikkelingen te bespreken:

- 31 maart in Zottegem
- 13 juni (digitaal)
- 19 september in Brakel
- 17 november in Grimminge (Geraardsbergen)

Regionale Collegagroepen

We hebben diverse themagroepen die erfgoedprofessionals en -vrijwilligers samenbrengen. In 2023:

- Twee netwerkmomenten voor Geschied- en Heemkundige kringen (24 juni in Horebeke en 9 december in Zottegem, met deelnemers vanuit de ganse regio)



- Bijeenkomst van het steenbakkersnetwerk (10 oktober).

Jaarlijks Netwerkmoment: Erfgoedborrel

Op 14 oktober 2023 organiseerden we de Erfgoedborrel in Ronse, een netwerk- en bedankingsmoment voor erfgoedvrijwilligers, -professionals en sympathisanten. Met 70 deelnemers uit meer dan 30 organisaties was dit een succes.



Provinciaal en Landelijk Expertisenetwerk

We spelen een actieve rol in het Oost-Vlaamse erfgoedcellen-overleg en participeren in landelijke collegagroepen rond onder andere digitaal beleid, erfgoeddag en immaterieel erfgoed.

Vormingen en Opleidingen

Ons team volgt relevante vormingen en organiseert zelf opleidingen voor het regionale erfgoedveld. Enkele voorbeelden van 2023:

- 24 maart: vorming verpakkingsmateriaal in Ename
- 7 mei: vorming inventarisatie in Maarkedal
- 22 november: opleiding beeldbankbeheer in Zottegem
- 7 december: opleiding Wikipedia artikelen schrijven in Oudenaarde
- 9 december: opleiding erfgoedbank voor heemkringen in Zottegem

Ondersteuning via Projectsubsidies

Sinds 2021 bieden we subsidies aan lokale erfgoedprojecten. In 2023 ondersteunden we 10 van de 14 ingediende projecten. De procedures werden in 2023 aangepast om deze toegankelijker te maken.

Titel	Organisatie	Bedrag
Expo In de Ban van het Beest	Archief en Erfgoed Ronse	1500
Restauratie van verplaatsbare kiosk	Parike doet het	1500
Vélo musique	Davidfonds	1500



LEVEN NAAST DE BROUWERIJ	Gemeente Herzele	715
Herwaardering Paardenommegang Rozebeke	Gemeente Zwalm	1500
Van Zonnekoning tot Eikoningin	HK Hultheim	1000
Kunst & Zwalm	vzw Boem	1500
Opstart Archiefbank	Stadsarchief Oudenaarde	2500
Op stap langs het mijnwerkerspad	Natuurpunt	1500
Reuzen van Ronse	Reuzendragers van Ronse	1500

Subsidie verpakkingsmateriaal

Organisatie	Toegekend bedrag
Heemkunde Bouveloo	€ 100,63
Kerkfabriek OLV Geboorte en Sint-Jozef Elene	€ 224,37
Sint Amanduskerk Heurne	€ 16,40
Sint-Martinuskerk Wortegem-Petegem	€ 171,59

Advies en Ondersteuning

We bieden dagelijks advies en ondersteuning aan erfgoedactoren, gemeenten en burgers. In oktober 2023 startten we een registratiesysteem om vragen beter te documenteren en te beantwoorden.

Een voorbeeld van advies- en infovragen in laatste kwartaal 2023:

- Vraag tot samenwerking OP/TIL – Landelijke Dienstverlener, Alle gemeenten
- Advies rond opbergen roerend erfgoed tijdens werken kerk Oombergen – Lokale vereniging, Zottegem
- Advies rond Leader subsidies en streekidentiteit – Gemeente, Zottegem
- Advies rond Leader subsidievraag Vanden Borresmolen Zottegem – Privé persoon, Zottegem
- Info rond inschrijving op dag Van de Ambachten – Privé persoon, Oudenaarde
- Vraag naar contactgegevens graffitiworkshop – Privé persoon, Horebeke
- Vraag subsidies voor project rond Elisabeth De Saedeleer – Privé persoon, Oudenaarde
- Vraag voor wijwaterremmer en kwast, kapel Grimminge – Lokale vereniging, Geraardsbergen
- Vraag samenwerking rond Kasteel Lalaing Zandbergen – Lokale vereniging, Geraardsbergen
- Vraag rond project E17 – Gemeente, Kruisem
- Info rond funerair erfgoed – Privé persoon, Herzele
- Info rond subsidies kerken – Lokale vereniging, Herzele



- Algemene infovraag Cartooncentrum – Lokale vereniging, Kruisem
- Picturale Ronse; vraag naar bewaring en subsidies – Lokale vereniging, Ronse
- Kerken Kruisem: advies beeindigen inventaristraject, hoe waarderen? – Lokale vereniging, Kruisem
- Vraag kerk Huise in verband met subsidie project 100 jaar kerk Heurne – Lokale vereniging, Oudenaarde
- Vraag processie Plaisance ivm subsidies en tentoonstelling 2025 – Lokale vereniging, Geraardsbergen
- Expomateriaal provincie naar Archief Ronse en Heemkundige Kring Bouveloo – Lokale vereniging, Ronse en Wortegem-Petegem
- Vraag naar rest zonnebloemzaad voor scholenproject – Gemeente, Herzele
- Vraag voor verspreiden info over evenement – Privé persoon, Niet gekend
- Vraag naar info over Erfgoedbank Vlaamse Ardennen – Privé persoon, Ronse
- Vraag om info op de website Beleefergoed.be te plaatsen – Gemeente, Herzele
- Vraag om foto's uit de Erfgoedbank te downloaden – Privé persoon, Niet gekend
- Vraag naar gegevens over beelden in de Erfgoedbank – Privé persoon, Zottegem
- Vraag om beeld in de Erfgoedbank te plaatsen – Privé persoon, Kruisem
- Vraag om evenement in de kijker te plaatsen – Provincie, Alle gemeenten
- Referentievraag samenwerking – Privé persoon, Ronse
- Vraag tot partnerschap in Bovenlokaal Cultuurproject – Lokale vereniging, Alle gemeenten
- Vraag voor info bij het schrijven van een boek – Privé persoon, Kruisem
- Vraag rond inventaris vastgesteld bouwkundig erfgoed – Privé persoon, Maarkedal
- Vraag rond mogelijkheden om graffiti kunstwerk te plaatsen – Privé persoon, Zwalm
- Interesse om reizende expo Mottekastelen op te stellen – Lokale vereniging, Zwalm
- Vraag om input rond Klimaattransitie – Regionale vereniging, Alle gemeenten
- Spontane sollicitant – Privé persoon, Nvt
- Voorstel samenwerking in erfgoed-locatie – Privé persoon, Zottegem
- Vraag voor locatie voor een permanente expo rond Koffie – Landelijke Dienstverlener, Nvt

Materiële Ondersteuning

Onze uitleendienst biedt ondersteuning bij collectieregistratie en publiekswerking met professionele fotosets, registratiesets, klimaatloggers en ander digitaliseringsmateriaal. Deze dienst wordt in 2024 ook online bekendgemaakt.

SD 2: Beheer en Ontsluiting van Cultureel Erfgoed

OD 2.1: Uitbouw van de Erfgoedbank Vlaamse Ardennen

Schakel naar Vlaamse erfgoedatabanken

EVA volgt nauw de ontwikkelingen rond de nieuwe Vlaamse erfgoedbank, gepland voor 2024-2025, en begeleidt vrijwilligers en professionals bij registratie in het Erfgoedregister.



Nieuw en voordelig abonnement

In 2023 werd onze regionale Beeldbank (www.erfgoedbankeva.be) succesvol gemigreerd naar een nieuw, gedeeld platform, wat resulteerde in een aanzienlijke kostenbesparing. Een grote update zorgde voor een gebruiksvriendelijkere interface.

OD 2.2: Ondersteuning bij Beheer van Erfgoedcollecties

Religieuze Collecties

Actieve ondersteuning bij inventarisatie en advies voor bewaring. Zie punt 2.4

Projecten en Samenwerkingen

- *Museum Geuzenhoek (Horebeke)*: Bijdrage aan de tentoonstelling IVY met herziening van de opstelling en toevoeging van nieuwe tijdelijke expo.
- *European Cartooncentrum (Kruisem)*: Advies over archiefbeheer en subsidiemogelijkheden.
- *Medisch-Historisch Museum (Brakel)*: Uitleen fotoset met advies en opstart
- *Archief Ronse*: Ondersteuning bij fotografische inventarisatie. Uitleen fotoset met advies en opstart en tussenschakel bij overname expomateriaal van Provincie.
- *Erfgoedhuis Wortegem-Petegem*: Tussenschakel bij overname expomateriaal van Provincie.
- *Museum Folklore (Zottegem)*: Advies en denktank rond toekomst van de collectie.

OD 2.3: Borgen van Immaterieel Erfgoed

Project Erfgoed vanuit de Lucht

Met dit vernieuwende project leggen we immaterieel erfgoedtradities vast via beelden vanuit de lucht. Deze beelden worden gedeeld [via YouTube](#), educatieve pakketten en promomateriaal, en zijn beschikbaar voor gemeentelijke toeristische communicatie.

1. Geraardsbergen, Krakelingenfeest en Tonnekensbrand:

<https://www.youtube.com/watch?v=wcWyyExJIAU>

2. Brakel, Walmke brand: <https://www.youtube.com/watch?v=l2IAGhm5A6M&t=2s>

3. Herzele, Vlaamse molendag: https://www.youtube.com/watch?v=6nb_jheU70w

4. Lierde, Meiboomoprichting: <https://www.youtube.com/watch?v=hDgy4bWcQAk>

5. Oudenaarde, autowijding in Edelare: <https://www.youtube.com/watch?v=JfRp0gVncX8>



6. Horebeke, Processie H Cornelius en kindervijding:

https://www.youtube.com/watch?v=p_6LZqC20m0

7. Wortegem–Petegem, Noveen Moregem processie OLV Doorn:

https://www.youtube.com/watch?v=Bsal6xnc_0w

8. Zwalm, Ruitermegang: https://www.youtube.com/watch?v=7THLkqI_0Fw&t=2s

9. Zottegem, Julius Ceasar viering: <https://www.youtube.com/watch?v=M6pXzQACpug>

10. Kluisbergen, Geitenkeuring in Zulzeke: <https://www.youtube.com/watch?v=Vb6-0hxIDE0>

11. Maarkedal, Reuzenstoet Louise Marie: <https://www.youtube.com/watch?v=THESw070Lj4>

Dit project wordt in 2024 verdergezet.



OD 2.4: Inhaalbeweging rond Inventarisatie van Religieus Erfgoed

6 voltooide Inventarisaties: Kerken in Godveerdegem, Elene, Ressegem, Zarlardingem, Goferdingem en Mater.

7 nieuwe Inventarisaties: Start van trajecten in Nederboelare en Hillegem (Geraardsbergen), Sint-Jozef, Heurne, Volkegem (Oudenaarde) en Velzeke en Sint-Gorik-Oudenhove (Zottegem). Vrijwilligers ontvangen training bij aanvang.

4 waarderingstrajecten: Advies voor waarderingstrajecten in Zwalm, Sint-Denijs-Boekel en Sint-Blasius-Boekel. Samenwerking met PARCUM voor waardering van de kerk van Ooike, gepland als Erfgoedhuis.

50 vrijwilligers: Ruim 50 vrijwilligers ondersteunen bij registratie en beheer van religieuze erfgoedcollecties.





Kennisopbouw rond religieus erfgoed

De erfgoedcel heeft in 2023 ook actief gewerkt aan het opbouwen van expertise rond het waarderen van religieus erfgoed. Om dit te versterken, is een traject opgezet met PARCUM, gericht op de waardering van religieus erfgoedcollecties. Dit traject vond plaats in de kerk van Ooike, Wortegem-Petegem, die herbestemd zal worden als Erfgoedhuis. Tijdens dit proces werden in acht overleggen de inventaris bijgewerkt, waarderingen uitgevoerd en bestemmingscodes toegekend. De opgedane kennis zal worden toegepast bij toekomstige waarderingen, zoals die voor de kerken van Herzele in 2024.

SD 3: Publiekswerking

OD 3.1 Zichtbaarheid

Erfgoeddag

Op 19 april organiseerde de erfgoedcel samen met lokale organisatoren een persmoment om het thema "Beestig" van Erfgoeddag te promoten en de geplande activiteiten onder de aandacht van de regionale pers te brengen. Daarnaast verspreidde de erfgoedcel promotiemateriaal (affiches, flyers, vlaggen) in alle gemeenten en besteedde aandacht aan Erfgoeddag via de website, nieuwsbrief en sociale media.

Op zondag 23 april bezochten de teamleden van de erfgoedcel een groot deel van de activiteiten van Erfgoeddag. Dit diende ter ondersteuning van de organisatoren, om het netwerk beter te leren kennen en om inzicht te krijgen in hun ervaringen en behoeften.



Open Monumentendag

Op 10 september werd Open Monumentendag breed aangekondigd via Facebook en de website beleefergoed.be. Een speciale nieuwsbrief werd op 1 september verstuurd om extra aandacht te vestigen op de activiteiten.

Tijdens Open Monumentendag presenteerde de erfgoedcel het project '**Erfgoed vanuit de lucht**' in de kerk van Velzeke. Dankzij het gelijktijdige evenement Caesarfeesten in Velzeke trok deze activiteit meer dan 1000 bezoekers.



Cultuurproject 'Vuur in mij. Van Gogh in de Vlaamse Ardennen'

Het cultuurproject 'Vuur in mij', dat in 2022 startte, werd in 2023 afgerond. Dit project betrof tal van partners uit Vlaanderen, Wallonië en Nederland en richtte zich op kunst, psyche en mentorschap. Lokaal werden er samenwerkingen aangegaan met diverse sectoren zoals cultuur, zorg, en onderwijs, wat resulteerde in een breed partnerschap met grote publieksbereik.

Het project omvatte tal van activiteiten, zoals veldbezoeken aan de Borinage, workshops en lezingen verspreid over de regio. Het hoogtepunt was de expo IVY, met hedendaagse kunst, een wandelroute met podcast, een kindervandeling en een historische tentoonstelling rond Van Gogh en zijn mentor dominee Pieterszen. In totaal namen meer dan 4300 mensen deel aan de verschillende onderdelen van dit project.

(Lees meer over het Van Gogh project in hoofdstuk 5.)



Beleefgoed.be

De website [Beleefgoed.be](https://beleefgoed.be), die een overzicht biedt van erfgoed in de Vlaamse Ardennen, werd in 2023 verder ontwikkeld en geoptimaliseerd. De integratie met de UiTdatabank zorgt ervoor dat activiteiten automatisch worden opgelijst, en een nieuwe database maakt het beheer van deze activiteiten efficiënter. Andere verbeteringen zijn onder andere een betere zoekfunctie, en een geografische kaart van de regio.

Geïllustreerd erfgoedboek 'Gerarda'

Het prentenboek 'Gerarda en het Erfgoedfeest' werden digitale pagina's ontwikkeld met extra informatie voor 100 erfgoeditems in het boek, beschikbaar vanaf 2024 via de erfgoedapp. Daarnaast wordt er een educatief pakket rond het boek ontwikkeld, dat in 2024 afgerond zal worden.

OD 3.2 Scholen

Erfgoed-educatie

Er werden twee educatieve trajecten opgezet. 'De Kleine Expeditie' ontwikkelde een lespakket voor de derde graad van het basisonderwijs, gebaseerd op het Gerarda-boek. Dit pakket werd getest op twee scholen en zal in 2024 verder uitgerold worden.

Een tweede traject, begeleid door 'Oetang', onderzoekt hoe we het erfgoed uit de regio nog beter naar het onderwijs kunnen brengen.

OD 3.3 Jongeren

In 2023 werden diverse activiteiten georganiseerd om jongeren te betrekken bij erfgoed, in het kader van het project 'Vuur in mij. Van Gogh in de Vlaamse Ardennen'. Samenwerkingen met organisaties zoals PROFO vzw, Beschut Wonen 'De Vlaamse Ardennen', en lokale bibliotheken zorgden voor een breed scala aan activiteiten die gericht waren op jongeren.



OD 3.4 Levenslang leren

De erfgoedcel organiseert educatieve erfgoedtrajecten voor volwassenen.

In het kader van het project 'Vuur in mij. Van Gogh in de Vlaamse Ardennen' werden educatieve uitstappen naar de Van Gogh-sites in de Borinage georganiseerd, gericht op projectpartners en gidsenverenigingen.

OD 3.5 Diversiteit

Bewoners van rust- en verzorgingstehuizen

Een pakket voor rust- en verzorgingstehuizen werd getest en bijgesteld, met het doel om dit in 2024 breder beschikbaar te stellen via de uitleendienst.

SD 4. Streekwerking

OD 4.1 Toerisme en Erfgoed

Erfgoedhaltes

De erfgoedcel biedt een conceptgids met sjablonen aan voor het creëren van Erfgoedhaltes, een combinatie van fysieke en digitale informatieborden. In 2023 ondersteunde de erfgoedcel de gemeente Kruisem bij het opzetten van 27 Erfgoedhaltes van verschillende soorten (kleine infoborden, zuilen, panelen). De erfgoedcel was ook aanwezig bij de inhuldiging en persvoorstelling op 8 juli 2023.



Samenwerking met Toerisme Vlaamse Ardennen

We waren mede organisator van twee netwerkmomenten voor logiesuitbaters uit de Vlaamse Ardennen in Oudenaarde en Geraardsbergen, een ideale manier om de logiesuitbater en zo ook de toerist in de Vlaamde Ardennen te bereiken. We werkten



ooksamen met Toerisme Vlaamse Ardennen aan het project ‘Beleef mee(r) in de Vlaamse Ardennen’ (zie onder).

LEADER-project ‘beleef mee(r) in de Vlaamse Ardennen’

Samen met Toerisme Vlaamse Ardennen en Natuurpunt als (co)promotoren werd in 2023 het LEADER-project Beleef mee(r) in de Vlaamse Ardennen afgerond met belevingsrealisaties rond het thema landschap op het terrein in de gemeenten Herzele, Kruisem, Maarkedal, Oudenaarde, Ronse, Wortegem-Petegem en Zwalm een persmoment op 27 juni 2023 in Domein De Ghellinck (Wortegem-Petegem)

OD 4.2 Samenwerking en OD 4.4 Erfgoedbeleid

Bovenlokale samenwerking

De erfgoedcel investeert in bovenlokale samenwerking en onderhoudt goede contacten met naburige erfgoedcellen. In een Oost-Vlaams overleg (OVEO) zien en spreken we mekaar. Maar ook daarnaast zijn contacten, of worden netwerken gedeeld. Met de erfgoedcel Leie-Schelde delen we het platform beleef erfgoed.be. Afstemming met erfgoedcel Denderland gebeurt via het maandelijks IOED-verleg.

Samenwerking met IOED en Landschapspark

De erfgoedcel **werkt nauw samen met de onroerend erfgoeddienst of IOED**. Dat is een samenwerking tussen VARIANT, SOLVA en RLVA. De zetel huist bij VARIANT. VARIANT neemt binnen het samenwerkingsverband van de IOED naast administratieve taken ook taken rond publiekswerking, draagvlak educatie op zich. Door de koppeling van de IOED-werking met de cultureel erfgoedwerking kunnen we onroerend en cultureel erfgoed samen benaderen in een integrale erfgoedwerking.

De erfgoedcel neemt in 2023 een actieve rol op in het partneroverleg dat leidde tot een masterplan voor het **Landschapspark Vlaamse Ardennen**. We zorgen er voor dat de stem van de erfgoedactoren vertegenwoordigd is in dit masterplan. Het jaar werd feestelijk afgesloten: de overheid koos met overtuigende stem voor de oprichting van het landschapspark in de Vlaamse Ardennen. De visie rond landschapsbescherming heeft een stevige poot erfgoed en erfgoedbeleving.

SD. 5. Eigen Werking: Duurzaam, Dynamisch, Deskundig

OD 5.1 Communicatie

Nieuwe huisstijl

Implementatie van een nieuwe huisstijl voor VARIANT en deelwerkingen, volledig uitgerold in 2024.



OD 5.3 Vrijwilligers

Kwaliteitsvol vrijwilligersbeleid

Naast het ondersteunen van vrijwilligers in lokale werkgroepen kunnen vrijwilligers ook terecht in de dagelijkse werking van de erfgoedcel.

Er lopen meerdere inventarisatietrajecten religieus erfgoed (zie 2.4). Elk traject gebeurt met een lokale groep vrijwilligers. Zij worden geïnitieerd en begeleid om de inventarisatie van de kerkelijke goederen professioneel uit te voeren.

Een nieuwe vrijwilligster ging in 2023 aan de slag, een dag in de week assisteert zij op het secretariaat.

Onze vrijwilligers proberen we ook te bedanken met een gepast gebaar. Op 2 maart werden zijn allen uitgenodigd in Huis Beaucarne voor een gegidst bezoek en een drankje in het historische pand. De vrijwilligers en het erfgoedveld werden ook uitgenodigd op de erfgoedborrel van 14 oktober in Ronse. Later op het jaar, op de dag van de vrijwilliger op 5 december, ontvingen ze nog een bedanking.



OD 5.4 Personeel

Warm en duurzaam personeelsbeleid

Regelmatige opleidingen en netwerkmomenten, wekelijkse teamvergaderingen, regelmatige individuele planningsmomenten en jaarlijks een functioneringsgesprek.

Teamdagen op 6 juni en op 15 december met verkenning van het erfgoed van Wortegem-Petegem en Kruisem.





OD 5.5 Duurzaamheid

Duurzaamheidsmaatregelen

Gebruik van refurbished laptops, lokale leveranciers voor catering, en goede kennisoverdracht binnen het team.

OD 5.6 Beleid: Duurzaam en Participatief

De erfgoedcel houdt eraan zeer geregeld haar stuurgroep (bestaande uit erfgoedprofessionals en – vrijwilligers) te consulteren voor beleidskeuzes en –opties. Ook bij de evaluatie en toekenning van subsidies voor lokale erfgoedprojecten wordt een brede vertegenwoordiging (ook van buiten de regio) nagestreefd.

In 2023 werd ook ingezet om de raad van bestuur frequenter samen te laten komen om het beleid beter op de voet te kunnen volgen, we voorzien nu ook de mogelijkheid om digitaal mee te volgen. De vergaderingen worden telkens hybride aangeboden.

De regiovorming zorgt in de Vlaamse Ardennen voor mogelijke verandering in de samenwerking. De erfgoedcel begeleidt de processen rond nieuwe leden en uitzonderingsvragen op de regiovorming met aandacht voor de eigenheid van elk van elke betrokken gemeenten.

We hebben de gemeenteraadsleden van de nieuwe gemeenten in de regiovorming (zijnde Oosterzele en Sint-Lievens-Houtem) uitgenodigd in ons hoofdbureau om kennis te maken, contacten op te bouwen, en onze werking te tonen.

We begeleiden Geraardsbergen in haar vraag tot uitzondering op de regiovorming door gesprekken te voeren met alle betrokkenen (zie hoofdstuk 5).

OD 5.7 VARIANT en Deelwerkingen

Het Dagelijks Bestuur van VARIANT bestaat uit de voorzitter, ondervoorzitter en penningmeester van VARIANT, samen met de coördinatoren van de deelwerkingen



(erfgoedcel, bibliotheken), en de secretaris. Het Dagelijks Bestuur van VARIANT kwam 10 keer samen in 2023.

De erfgoedcel streeft naar een optimale samenwerking tussen de verschillende deelorganisaties die binnen VARIANT actief zijn. Parallel met het garanderen van de dagelijkse werking en het realiseren van de doelstellingen wordt nagedacht over toekomstige samenwerkingen die kunnen toelaten om de werkdomeinen van VARIANT te diversifiëren op een (kosten)efficiënte manier.



3. Bibliotheken Vlaamse Ardennen – Jaarverslag 2023

SD 1. De inwoners van de Vlaamse Ardennen extra kansen geven om te participeren aan cultuur

Boekspreekers

Binnen ons thema Boekspreekers organiseerde bibliotheek Brakel op 25 nov 2023 “Boekspreekers op stap”. Het thema was hoe reizen of trektochten het literaire werk beïnvloeden. De drie sprekers waren Annemie Struyf, Jeroen Theunissen en Benjamin Glorieux. Het was een groot succes met een erg grote opkomst.

Boekstart

Zoals gebruikelijk werden de nodige Boekstartmaterialen gefinancierd door het samenwerkingsverband, dat eveneens instaat voor de communicatie met de consultatiebureaus.

Leesjury

Het samenwerkingsverband legt jaarlijks een reservecollectie van Leesjuryboeken aan. Deze circuleren tussen de bibliotheken, zodat we beter kunnen voldoen aan de vraag naar de genomineerde titels.

Weesgedichten

Sinds 2022 nemen we collectief deel aan het project Weesgedichten. In januari werden de 100 gedichten aangebracht die eind 2022 waren geadopteerd. In het najaar startte de voorbereiding voor Weesgedichten 2024. Deze keer werd voor elke bib een apart gedichtenpakket besteld (25 voor Brakel, Kluisbergen, Wortegem-Petegem, 50 voor Oudenaarde en Ronse). We organiseerden daarnaast drie workshops ‘handlettering op ramen’ in Oudenaarde, Ronse en Maarkedal, waarin de gerekruteerde vrijwilligers konden oefenen voor het beletteren van ramen.

Bovenlokaal Cultuurproject ‘Vuur in mij’

De bibliotheken waren partner in dit bovenlokaal cultuurproject. Het project ‘Vuur in mij’ zorgde voor enkele activiteiten, zoals de zonnebloemactie en de lezingen van Lander



Deweer (journalist en auteur van het boek 'De vergeten voettocht van Vincent Van Gogh'), en graffiti-workshops.

Octopusproject

De Kunstacademie Vlaamse Ardennen vierde "10 jaar Octopus" met een waaier van activiteiten, waarbij o.a. een schrijf- en illustratietraject in samenwerking met de bibliotheek van Ronse. Het samenwerkingsproject steunde het initiatief met:

- 5000 euro financiële bijdrage in de productie van het boek "Omnibus Octopus".
- Verdeling van dit boek over alle kinderen uit het eerste leerjaar van ons werkgebied.

SD 2. De inwoners van de Vlaamse Ardennen ondersteunen in hun inspanningen tot levenslang leren

Mediawijze workshops

De reeks "Mediawijze workshops", gestart in december 2022 in Wortegem-Petegem, werd verdergezet met de volgende sessies:

- 16/01/2023 Oudenaarde: Fietsen, wandelen en navigeren
- 09/02/2023 Ronse: De beste apps voor je smartphone
- 22/03/2023 Kluisbergen: Shoppen en betalen met je smartphone
- 24/04/2023 Maarkedal: De beste apps voor je smartphone
- 22/05/2023 Brakel: Fit en gezond met je smartphone

De belangstelling voor de workshops was groot en ook inhoudelijk werd de reeks positief geëvalueerd door de stuurgroep. Daarom werd beslist om de samenwerking met Kristof D'Hanens (Appstublieft) verder te zetten in 2024, met nieuwe thema's.

Fablib

Er werd met het bedrijf **Fablab Factory** samengewerkt om enkele activiteiten te organiseren rond makerspaces en technologisch speelgoed.

- Kluisbergen: Steamachine-workshop op 07/10/2023 – 3D-printing
- Oudenaarde: Workshop vinylsnijden op 18/10/2023

De andere gemeenten volgen in 2024.

SD 3. Bijdragen tot een positieve streekidentiteit in de Vlaamse Ardennen

Op stap met verhalen



In elke gemeente wordt een verhalenwandeling georganiseerd. Elke bibliotheek zorgt voor een eigen, originele invulling. In 2023 zijn we gestart met drie gemeenten. De andere drie volgen in 2024.

- **Kluisbergen** (4 juni): muzikale Ulrich Libbrecht-wandeling (ca. 25 deelnemers)
- **Brakel** (25 juni): Grenzeloos wandelen (rond taalgrens en verbinding) met animatie (diverse: Morgan La Faye, circus, Marijn De Valck) (ca. 70 deelnemers verspreid over 3 groepen)
- **Oudenaarde** (9 september): Jotie T’Hooft wandeling (30 deelnemers) (op 7 okt, dag van de hommage Jotie T’Hooft gaat de wandeling opnieuw door – ter gelegenheid van de publicatie Halfweg, de wandeling door Dirk Vander Beken en Ilse Weber).

SD 4. De bibliotheken van de Vlaamse Ardennen verder professionaliseren en innoveren

Toekomst bovenlokale samenwerking

Er is een overleg opgestart over de toekomst van het samenwerkingsverband Bibliotheken Vlaamse Ardennen. Dat deden we met de bibliotheken onderling en ook samen met VARIANT en Route 42.

Om de regionale samenwerking op het domein cultuur en vrije tijd te bestuderen werd door de gemeentebesturen een gesubsidieerd traject opgestart tot vereenvoudiging, geleid door Consultancybureau IdeaConsult.

IBL

We hebben het vernieuwde IBL-systeem geïmplementeerd. En we maakten regionale afspraken in verband met het bevoorraden van leesclubs.

Huisstijl

Een nieuwe huisstijl voor VARIANT werd vormgegeven. Het is een modulair opzet waarbij de deelwerkingen (Bibliotheken, erfgoed...) elk een eigen logo hebben die toch een verbondenheid tonen.

Personeel

Olmo Cornelis wordt bij Variant bevoegd voor de deelwerking Bibliotheken en zal dus vanaf nu ons samenwerkingsverband ondersteunen met volgende taken: administratieve ondersteuning (vergaderingen, boekhouding, jaarverslag), streekgericht bibliotheekbeleid (visie, beleidsplan) communicatie.



4. Onroerend erfgoeddienst Vlaamse Ardennen (IOED) – Jaarverslag 2023

De uitwerking van het beleidsplan van de IOED Vlaamse Ardennen gebeurt in een samenwerkingsverband met de organisaties **VARIANT**, **SOLVA** en **Regionaal Landschap Vlaamse Ardennen**. De IOED Vlaamse Ardennen werkt ook nauw samen met de IOED Denderland, die een gelijkaardig samenwerkingsverband heeft.

Alle deelnemende partners binnen het samenwerkingsverband gaan aan de slag om vanuit de eigen expertise de doelstellingen van de IOED te verwezenlijken. Het beleidsplan van de IOED wordt daarbij geïntegreerd in de eigen, reeds bestaande werkingen.

De partnerorganisaties komen sinds de erkenning van de IOED op maandelijkse basis samen om te overleggen, ervaringen te delen en informatie uit te wisselen.

In werkingsjaar 2023 werden de elementen uit het vorige werkingsjaar gecontinueerd en versterkt: inzetten op het uitbouwen van een netwerk, delen van regionale expertise, advies verlenen aan lokale besturen en sensibiliseren bij het regionaal erfgoednetwerk en de lokale bevolking.

SDI: Verhoogde kennis over onroerend erfgoed in de Vlaamse Ardennen, geïntegreerd in een breder kader.

OD1.1: De IOED ondersteunt de inventarisatie van regionaal onroerend erfgoed.

Methodieken voor (her)inventarisatie van bouwkundig erfgoed

- In het kader van het houtig erfgoed-inventarisatieproject in de Vlaamse Ardennen, werd voor de 7 deelnemende gemeenten het gebruik van het platform voor wetenschappelijke inventaris voorzien. De IOED heeft zich geëngageerd voor de actualisatie van de fiches, met evaluatie als pilootproject en mogelijke uitbreiding naar andere gemeenten.
- Op 10 november werd tijdens het Regionetwerk (30 deelnemers) het thema van moeilijk herbestembare sites besproken, met focus op integrale (her)inventarisatie van motte-sites.
- SOLVA ontwikkelde in 2023 een databank voor de inventarisatie van funerair erfgoed.
- Deelname aan een infosessies en expertengroepen om eigen expertise te vergroten.

Werking rond landschappelijk erfgoed



RLVA: Het inventarisatieproject voor houtig erfgoed begon met het ontwikkelen van een methodiek, gebaseerd op de handleiding van het Agentschap Onroerend Erfgoed. Vrijwilligers verzamelden gegevens die door RLVA werden gecontroleerd en ingevoerd in een gedeelde Google Maps-kaart.

Na startoverleg in alle gemeenten en een oproep voor vrijwilligers, werden zes succesvolle infomomenten georganiseerd. De vrijwilligerswerking begon in de zomer van 2023, met meer dan 400 ingevoerde items, waarvan 173 gevalideerd.

Kennisuitwisseling en tussentijdse updates gebeurden via werkgroepjes en persoonlijke afspraken. Herstelprojecten werden gestart in samenwerking met eigenaren en gemeenten, met speciale aandacht voor behoud van genetisch materiaal in Geraardsbergen.

ODI.2: De IOED plaatst kennis over onroerend erfgoed in een breder geheel.

Synthese van archeologisch onderzoek

SOLVA leverde informatie en GIS-lagen voor de actualisatie van de GGA-kaartlagen, in opdracht van het Agentschap Onroerend Erfgoed. Daarnaast participeerde SOLVA in de bevraging van gemeenten over de bescherming van Romeinse vici en startte een jaarlijkse screening van archeologisch vooronderzoek en opgravingen in het werkingsgebied. Alle onderzoeksrapporten werden gearchiveerd in de digitale bibliotheek van SOLVA, met samenvattingen en een overzichtslijst per gemeente.

IOED-middelen werden ingezet voor het uitschrijven van onderzoeksprojecten. In 2023 werd verder gewerkt aan de syntheseonderzoeken "Wat schaft het bot" (onderzoek naar sociale demografie via menselijke skeletresten) en "Hoeves, dorpen, kouters" (middeleeuwse landschapsgeschiedenis van Zuid-Oost-Vlaanderen) in samenwerking met de UGent.

Deelname aan studiedagen

Bouwkundig Erfgoed:

VARIANT nam deel aan verschillende studiedagen en vormingen rond herbesteding van kerken, waaronder sessies van het Regionetwerk Religieus Erfgoed en cursussen van PARCUM.

SOLVA woonde infosessies bij van het Agentschap Onroerend Erfgoed over lokaal beleid en inventarisatie.



Archeologie:

SOLVA volgde meerdere bijscholingen en verdiepende opleidingen rond archeologisch onderzoek, met focus op bodembeschrijving, syntheseonderzoek, en steentijdarcheologie.

Publiekswerking:

VARIANT organiseerde een opleiding over publiceren op Wikipedia met het thema 'Stokerijen'.

SD2: Dynamische en gedragen streekvisie voor onroerend erfgoed, met praktische handvatten.

OD2.1: De IOED ontwikkelt een dynamische streekvisie voor onroerend erfgoed.

Streekvisie ontwikkelen met klankbordgroep

Het werken aan een visie rond onroerend erfgoed gebeurt in de werking van de IOED Vlaamse Ardennen via participatie van de stakeholders, informatiemomenten en overlegmomenten. Dit gebeurt onder meer via:

- 1) het Regionetwerk Onroerend Erfgoed (vooral gericht op gemeentelijke ambtenaren en schepenen, maar op het laatste regionetwerk rond motte-sites ook met niet-professionele deelnemers)
- 2) de jaarlijkse Erfgoedborrel (gericht op alle erfgoedwerkers en -vrijwilligers)
- 3) de vele overlegstructuren van de afzonderlijke IOED-partners (bv. raad van bestuur, het burgemeestersoverleg, het overleg Aldi's, ...)

In 2023 organiseerde IOED Vlaamse Ardennen samen met IOED Denderland een Regionetwerk Onroerend Erfgoed rond het thema 'moeilijk erfgoed'. Er waren een 30-tal deelnemers. Op de agenda:

In het masterplan van het Landschapspark Vlaamse Ardennen wordt samengewerkt met verschillende stakeholders aan een streekvisie voor de Vlaamse Ardennen, waar ook onroerend erfgoed aan bod komt.

Streekvisie voor landschappelijk erfgoed met focus op houtig erfgoed

- SOLVA volgde het beleidsplan voor het landinrichtingsproject ZW Vlaamse Ardennen op.
- RLVA: Er werd gewerkt aan de landschapsbiografie voor het dossier van het Landschapspark Vlaamse Ardennen
- Verschillende adviezen over beschermde landschappen en houtig erfgoed.
- Aanzet voor streekvisie voor west-flank van de Scheldevallei.



Kennisdeling rond kerken

De IOED Vlaamse Ardennen participeert actief in een regionaal kennisdeelplatform gericht op het beheer en de herbestemming van kerken. Dit platform bevordert de uitwisseling van kennis tussen verschillende organisaties en houdt daarbij rekening met zowel het roerend erfgoed als de omgeving en fauna rond kerken.

Kennisuitwisseling: De consultant bouwkundig erfgoed van SOLVA nam deel aan de werkgroep VLINTER Toekomst Parochiekerken op 14 juni. De opgedane kennis werd gedeeld via een geactualiseerde infofiche, beschikbaar op een publiek platform.

Herbestemmingsprojecten: SOLVA was betrokken bij lopende herbestemmingstrajecten voor kerken in Sint-Cornelius-Horebeke, Ruien, en Smeerebbe. RLVA gaf advies over de buiteninrichting van herbestemde kerken en buurthuizen, en startte een vergroeningstraject voor begraafplaatsen in Zottegem.

Roerend Erfgoed: VARIANT ondersteunde het beheer van roerend religieus erfgoed en zette de inventarisatie van religieus erfgoed voort en gaf adviezen voor waarderingstrajecten (zie jaarverslag cultureel erfgoedcel).

Deze initiatieven versterken de expertise en samenwerking rond het behoud en de herbestemming van religieus erfgoed in de Vlaamse Ardennen.

OD2.2: De IOED stelt methodologie en instrumenten ter beschikking voor beleidsmatig omgaan met onroerend erfgoed.

Instrumentarium erosie en/of ontwaarding van onroerend erfgoed

SOLVA: Op basis van goede praktijkvoorbeelden uit andere regio's, zowel binnen onroerend erfgoed als ruimtelijke ordening, werden projectmatige instrumenten zoals beeldkwaliteitsplannen en beheersplannen ontwikkeld. Een beheersplan werd uitgewerkt voor het beschermde dorpsgezicht van Rozebeke, en bij 11 particulieren werd maatwerkadvies verleend.

OD2.4: De IOED biedt op vraag ondersteuning bij het uitwerken van een gemeentelijk beleid, die de visie in de praktijk brengt.

Ook in 2023 bood de IOED Vlaamse Ardennen een dienstverlening aan waarbij steden en gemeenten advies op maat konden aanvragen voor locatie-specifieke kwesties. Dit omvatte onder andere beheersplannen en niet-bindende adviezen bij omgevingsvergunningen met landschappelijke impact, zowel voor beschermd als niet-beschermd erfgoed, zoals klein historisch erfgoed en omgeving van niet-beschermd locaties.

Enkele voorbeelden:



Beheersplan Rozebeke: SOLVA werkte een beheersplan op maat uit voor het beschermde dorpsgezicht van Rozebeke.

Particuliere Adviezen: Voor 11 particulieren werd een op maat gemaakt advies verstrekt over landschappelijk en/of houtig erfgoed. Deze initiatieven werden ook praktisch ondersteund vanuit de reguliere middelen van RLVA.

SD3: Toegang tot kennisdeling, netwerken en informatie over onroerend erfgoed.

OD3.1: De IOED fungeert als aanspreekpunt.

Landingspagina IOED

De landingspagina van de IOED werd verder uitgebouwd om nieuws te bundelen en acties kenbaar te maken. In 2023 werden FAQ's aangevuld met een infofiche over hopasten en over kerken. Een nieuw logo werd voorzien voor de IOED en de website van VARIANT gaat in 2024 online.

Loketfunctie

SOLVA: IOED Vlaamse Ardennen behandelde 40 binnenkomende vragen binnen de reguliere werking. Het betrof zowel informatie in het kader van de loketfunctie als concrete adviesvragen.

RLVA: Voor landschappelijk erfgoed kunnen inwoners, overheden en/of geïnteresseerden het landschapsloket van RLVA raadplegen.

OD3.2: De IOED deelt financieringsmogelijkheden voor onroerend erfgoed.

Communicatie over financierings- en subsidiemogelijkheden

De IOED informeerde stakeholders via over subsidiemogelijkheden via nieuwsbrieven, infobrieven en rechtstreekse contacten. en participeerde in de Lokale Actie Groep van LEADER Vlaamse Ardennen.

OD3.3: De IOED bouwt een netwerk voor kennisdeling.

Faciliteren van regionale overlegstructuren

De IOED organiseerde diverse overlegmomenten en netwerkactiviteiten, zoals de Raad van Bestuur, de Kerngroep, de Klankbordgroep en de Stuurgroep. Deze overlegstructuren zorgen voor de voortgang van het beleidsplan en de samenwerking tussen gemeenten en erfgoedprofessionals.



Contact met andere beleidsdomeinen

De IOED Vlaamse Ardennen heeft in 2023 actief contact onderhouden met regionale partners en verschillende beleidsdomeinen om samenwerking en kennisdeling te bevorderen.

Contact met regionale erfgoedactoren

In 2023 heeft de IOED Vlaamse Ardennen actief gewerkt aan het versterken van contacten met regionale onroerend erfgoedactoren en het betrekken van het niet-professionele erfgoedveld. Dit gebeurde via netwerken en overleg (met het Agentschap Onroerend Erfgoed, NOE, de Provincie Oost-Vlaanderen, Herita en PARCUM), eigen regionetwerk, Erfgoedborrel, en studiedagen.

Vrijwilligerswerking

In 2023 werd het vrijwilligersnetwerk van EVA/VARIANT voor het inventariseren van religieus erfgoed uitgebreid met nieuwe kerngroepen in Nederboelare (Geraardsbergen), Hillegem (Herzele), Sint-Jozef, Heurne en Volkegem (Oudenaarde), Velzeke en Sint-Gorik-Oudenhove (Zottegem). Deze vrijwilligersgroepen kunnen ook aangesproken worden om zich in te zetten voor onroerend erfgoed.

SOLVA begeleidde metaaldetectoristen in de zoektocht naar de crashsite van een vliegtuig uit WOII te Ressegem.

RLVA begeleidde een vrijwilligerswerking in het kader van het houtig erfgoedproject.

Jaarlijks netwerkmoment voor het erfgoedveld

Op de jaarlijkse Erfgoedborrel van Erfgoed Vlaamse Ardennen waren dit jaar 70 aanwezigen vanuit meer dan 30 verschillende organisaties. Zij volgden een dagvullend programma in Ronse.

SD4: Toepassing van de visie in concrete projecten

OD4.2: De IOED biedt advies in specifieke dossiers.

Advies op maat

- RLVA begeleidde actief twee dossiers rond de bescherming van landschappelijk erfgoed: de IJzerkotmolen en een project in de Vlaamse Ardennendreef.
- In 2023 leverde SOLVA veertien adviezen over bouwkundig erfgoed aan lokale besturen.



OD4.2: De IOED is een partner in integrale en geïntegreerde projecten.

Landschapspark Vlaamse Ardennen

- VARIANT, SOLVA en RLVA leverden bijdragen in de afronding van het dossier voor het Landschapspark Vlaamse Ardennen.
- RLVA schreef de eerste versie van de landschapsbiografie en begeleidde de organisatie en opvolging van de verschillende ateliers.
- SOLVA werkte mee aan de redactie van de landschapsbiografie en het erkenningsdossier.

SD5: Verhoging van het Draagvlak voor Onroerend Erfgoed

OD5.1: De IOED zet in op sensibilisering en educatie.

Open Monumentendag 2023

VARIANT verzorgde regionale communicatie voor Open Monumentendag en ondersteunde de organisatoren van de lokale activiteiten.

Tijdens Open Monumentendag organiseerde VARIANT een activiteit in de kerk van Velzeke, waar nieuwe filmpjes uit de reeks 'Erfgoed vanuit de lucht' werden getoond.

Project Erfgoedhaltes

In 2023 werden 27 erfgoedhaltes geplaatst in Kruisem, ondersteund door EVA/VARIANT, die sjablonen en inhoudelijke ondersteuning leverde. EVA-medewerkers waren aanwezig bij de inhuldiging op 8 juli 2023.

Digitale Erfgoedwandelingen

VARIANT beheert diverse digitale erfgoedwandelingen via de ErfgoedApp. In 2023 werd een nieuwe wandeling ontwikkeld rond Van Gogh in de Vlaamse Ardennen, met podcasts voor kinderen en volwassenen. Een nieuwe wandeling rond het Mijnwerkerspad volgt in 2024.

Publieksmomenten Archeologie en Landschap

SOLVA: Publieksactiviteiten zoals rondleidingen en workshops, waaronder een succesvolle archeologische actie in Ruien.

RLVA: Organiseerde twee publieksactiviteiten, waaronder een wandeltocht en een fietstocht. Daarnaast werd een project opgestart voor een stadswandeling langs erfgoedbomen in Ronse.

Publieksproject Hoevegebouwen



Dit kleinschalige project, ondersteund door VARIANT en andere partners, zal resulteren in een expositie waar hedendaagse kunstenaars oude hoevesites interpreteren.

SD6: Integrale Benadering van Onroerend Erfgoed

OD6.1: De IOED bevordert de 'onroerend erfgoedreflex'.

Onroerend Erfgoedreflex

IOED bevordert de erfgoedreflex bij partners en binnen haar netwerk, onder meer bij de behandeling van dossiers en deelname aan het regionetwerk Moeilijk Erfgoed.

OD6.3: Erfgoedintegratie in andere beleidsdomeinen.

Scholenproject

VARIANT: Een educatief pakket voor de derde graad lager onderwijs werd ontwikkeld en getest in twee scholen. Dit pakket zal in 2024 beschikbaar zijn voor alle lagere scholen.

Toerisme

Deelname aan gezamenlijke projecten en traject voor nieuw beleidsplan Toerisme Vlaamse Ardennen.

OD6.4: Aandacht voor Erfgoedclusters.

Integrale Benadering van Erfgoedclusters

SOLVA begeleidde het dossier van de motte van Ressegem, waar een integrale benadering van onroerend erfgoed nodig is (bouwkundig erfgoed, archeologie en landschappelijk erfgoed).

SD7: IOED Vlaamse Ardennen als duurzame en betrouwbare partner

OD7.1: Goede samenwerking met partners.

Evaluatie Samenwerkingsverband

Op 28 september 2023 werd een evaluatievergadering gehouden met de leden van de kerngroep van de IOED van VARIANT, RLVA en SOLVA om de werking en voortgang van doelstellingen en acties te bespreken.

OD7.2: Ontwikkeling van een heldere communicatiestrategie.

Regionale Erfgoedcommunicatie



IOED Vlaamse Ardennen verzorgt regionale erfgoedcommunicatie via diverse kanalen. Partners VARIANT, RLVA en SOLVA integreren de communicatie rond onroerend erfgoed in hun eigen communicatiekanalen zoals nieuwsbrieven, website, facebook, youtube en instagram.

OD7.3: Duurzaamheid in de werking van de IOED.

Duurzame Werking

De IOED streeft duurzaamheid na in haar werking, bijvoorbeeld door het stimuleren van duurzaam vervoer, het kiezen voor lokale producten en leveranciers, en het integreren van duurzaamheid in aankopen en aanbestedingen.



5. Deelwerking Cultuur en Van Gogh-project – Jaarverslag 2023

Voor deze deelwerking heeft VARIANT in de huidige beleidsperiode geen structurele middelen ter beschikking. We kunnen wel beroep doen op projectsubsidies, zoals de subsidies voor bovenlokale cultuurprojecten, waarmee we in 2022 en 2023 het Van Gogh-project realiseerden.

Traject naar een IGS Cultuur

Om in de volgende beleidsperiode een regionale samenwerking op te starten rond cultuur overlegt VARIANT regelmatig met Route 42, OP/TIL (steunpunt voor regionale samenwerking cultuur) en de steden en gemeenten. VARIANT zorgde in 2023 ook voor de organisatie van enkele infomomenten en een subsidievraag om ondersteuning te krijgen voor verdere begeleiding van het traject:

- 28/06: Digitaal infomoment door VARIANT en OP/TIL over de mogelijkheden rond IGS Cultuur. (28 deelnemers)
- 28/08: Infomoment door VARIANT en Route 42 over IGS Cultuur op vergadering ALDI's Vlaamse Ardennen
- 11/09: Infosessie en bevraging rond IGS Cultuur voor lokale besturen en gemeentelijke medewerkers i.s.m. OP/TIL in de Maalzaak In Maarkedal.
- 15/09: Indiening subsidievraag voor regionale vereenvoudigingstraject in Domein Cultuur en Erfgoed bij Agentschap Binnenlands Bestuur (goedgekeurd en opgestart eind 2023)
 - November 2023: start traject met subsidies van ABB en onder leiding van Idea Consult. Het traject wordt uitgebreid naar het domein Vrije Tijd.
 - Februari 2024: Diverse werkgroepen rond jeugd, cultuur, IOED, sport.
 - Maart: Opmaak eindrapport.
 - Finaliteit: eindrapport wordt aan de lokale besturen bezorgd.
- 15/11: Indienen van een subsidievraag voor beleidsplanningsmedewerker via Bovenlokaal Cultuurproject (project werd niet goedgekeurd. Er wordt overwogen om dit in 2024 te herwerken en opnieuw in te dienen).

Van Gogh-project

Achtergrond en Oorsprong

Het project "Vuur in Mij" draait om een onderbelicht aspect van het leven van Vincent van Gogh: zijn bezoek aan de Vlaamse Ardennen in 1879. Tijdens deze periode maakte Van Gogh een voettocht van de Borinage naar Horebeke, waar hij dominee en kunstenaar Abraham van der Waeyen Pieterszen ontmoette. Deze ontmoeting was van cruciaal



belang voor Van Gogh, die toen nog zoekende was naar zijn ware roeping. Het advies en de steun van Pieterszen gaven Van Gogh het vertrouwen om voor het kunstenaarschap te kiezen, een beslissing die later zijn leven en de kunstwereld zou veranderen.

Het Kunstparcours IVY

Onder de creatieve leiding van beeldend kunstenaar Johan Tahon ontstond het IVY-kunstparcours. Dit kunstparcours verbindt het dorp Korsele met Sint-Denijs-Boekel en omvat hedendaagse kunstwerken die zijn geïnspireerd door de zoektocht en het mentorschap dat Van Gogh ervoer. Tahon selecteerde kunstenaars die, net als Van Gogh, vanuit een diepe emotionele drijfveer werken. Het parcours biedt bezoekers niet alleen kunst om te bekijken, maar nodigt hen ook uit om na te denken over het belang van mentorschap en artistieke begeleiding in het leven van een kunstenaar.

Culturele activiteiten en samenwerkingen

Het project omvatte een breed scala aan activiteiten en evenementen die verspreid zijn over de Vlaamse Ardennen. Zo organiseerden verschillende lokale organisaties, zoals PROFO en Het Beugelhof, creatieve workshops en tentoonstellingen geïnspireerd door Van Gogh. Scholieren, kunstenaars en zelfs street-art kunstenaars verkenden het thema Van Gogh op geheel eigen wijze. Een bijzonder project was de aanplanting van zonnebloemen in het landschap, een eerbetoon aan Van Gogh's iconische schilderijen.

Daarnaast werd er ook historisch onderzoek uitgevoerd door de Geschied- en Heemkundige Kringen om nog onbekende sporen van Van Gogh's aanwezigheid in de regio op te sporen. Dit project bracht niet alleen het artistieke erfgoed van Van Gogh tot leven, maar versterkte ook de culturele identiteit van de Vlaamse Ardennen.

Het Van Gogh-project heeft met succes de Vlaamse Ardennen als cultureel middelpunt gepositioneerd, waarbij verschillende doelgroepen en sectoren werden bereikt en betrokken. Het project heeft niet alleen een blijvende impact gehad in de regio, maar ook bredere aandacht gekregen, zowel nationaal als internationaal.

Overzicht van de deelnemende kunstenaars

Het IVY-kunstparcours omvatte werk van verschillende hedendaagse kunstenaars. De kunstenaars die deelnamen, zijn onder andere Alberto Scodro, Alexander Tinei, Alle Jong, Bettie Van Haaster, Charlie De Voet, D.D. Trans, Elisia Poelman, Jacqueline Peeters, Johan Tahon, Lee Ranaldo, Peter Verhelst, Renato Nicolodi, Stefan Peters, Willy Vynck, en Willem Boel.

Overzicht activiteiten en aantal deelnemers

Lezingen

- Lezing Lander De Weer Zottegem: 90



- Lezing Lander De Weer Ronse: 80
- Lezing Lander De Weer en Frans Vandenhende Wortegem-Petegem: 80
- Lezing Lander De Weer en Ludwig Detemmerman Brakel: 70
- Lezing Lander De Weer Herzele: 35
- Lezing Laura Prins: 80

Bezoeken Borinage

- Twee bezoeken met in totaal 80 deelnemers uit de Vlaamse Ardennen

Workshops

- Workshop graffiti Brakel: 20
- Workshop graffiti Kluisbergen: 15
- Workshop graffiti Herzele: 15
- Project graffiti Profo Oudenaarde: 15
- Project Beugelhof: 10
- Project DKO Ronse: 30 deelnemers + expo
- Project DKO Zottegem: 20 deelnemers + expo
- Project Beschut Wonen Vlaamse Ardennen
- Project Van Gogh Bernardusdriesprong: 15 deelnemers + expo op Open Monumentendag

IVY Project:

- Tentoonstelling IVY: Hedendaagse kunstexpo in het Protestants Museum en buitenlocaties, met in totaal 2.550 bezoekers. Hoogtepunten waren de opening (150 bezoekers), de expo zelf (2.000 bezoekers), en het slotweekend (400 bezoekers).
- Erfgoedapp-expo: 842 deelnemers.
- Podcast voor kinderen: 122 luisteraars.

Overige Activiteiten:

- Tekenopdracht bij expo: 100 deelnemers
- Fotozoektocht bij expo: 50 deelnemers
- Permanente podcast voor kinderen: 122 keer gedownload in 2023
- Erfgoedapp bij Expo: 842 keer gedownload
- Zonnebloemen in het landschap: alle steden en gemeenten kregen zonnebloemzaad voor de inrichting van plekjes met zonnebloemen.



6. VARIANT – Zakelijk financieel en regiowerking – Jaarverslag 2023

Zakelijke werking

Bestuur

Zowel Dagelijks Bestuur als Raad van Bestuur kwamen in 2023 op regelmatige basis bij elkaar.

- In 2023 kwam het Dagelijks Bestuur maandelijks samen.
- De Raad van Bestuur kwam drie keer samen (29/03 te Oudenaarde; 03/05 (digitale meeting) en 06/12 te Kluisbergen)

Personeel

VARIANT werkt samen met sociaal secretariaat Cipa Schaubroeck. Daarnaast biedt de gemeente Zwalm ondersteuning door de personeelsdienst en in de vorm van een tijdsregistratiesysteem, microsoft office platform, lokale digitale opslagmogelijkheid en ICT ondersteuning.

Securex levert de dienst voor Preventie en Bescherming op het werk. De personeelsleden kunnen genieten van maaltijdcheques, ecocheques, de nodige verzekeringen, en terugbetaalde dienstverplaatsingen. Er is een arbeidsreglement en rechtspositieregeling dat up to date gehouden wordt met de nodige wettelijke wijzigingen.

In 2023 konden we genieten van een 4/5 extra personeelslid gedurende het grootste deel van het jaar dankzij het Van Gogh project. Samen met een lichte verschuiving van werkingsmiddelen naar personeelsmiddelen en met de overdracht van niet besteedde middelen uit voorgaande jaren, kende 2023 de grootste personeelsbezetting tot nu toe.

Een overzicht van de uitbetaalde equivalenten en procentuele tewerkstelling per deelwerking per personeelslid:

Coördinator

Lien Urmel werkte 0,8 VTE als hoofdcoördinator, waarvan 0,1 VTE voor de IOED en 0,7 VTE voor de erfgoedcel.

Erfgoeddeskundigen

Ineke Bruynooghe was tewerkgesteld voor 0,8 VTE en werkt voor 100% voor de erfgoedcel.



Erik Bulckens was tewerkgesteld voor 0,6 VTE gedurende 6 maanden en werkte daarvan 60% voor het Van Gogh project en 30% voor de erfgoedcel.

Olmo Cornelis was voor 0,9 VTE tewerkgesteld, waarvan 0,2 VTE voor de IOED, 0,5 VTE voor de erfgoedcel en 0,1 VTE voor de bibliotheken.

Jelle De Rock was voor 0,8 VTE tewerkgesteld voor de erfgoedcel, gedurende 4 maanden.

Lynn Van de Wiele was voor 0,6 VTE tewerkgesteld, waarvan 70% voor de erfgoedcel en 30% voor het Van Gogh project.

Daarnaast zijn via de samenwerkingsovereenkomst van de IOED collega's bij SOLVA en bij RLVA permanent actief voor de IOED.

Jobstudenten

Naast deze personeelsleden stelden we ook 5 jobstudenten te werk in de werking van erfgoedcel, IOED en Van Gogh project.

Materiaal en gebouwen

VARIANT kan gebruik maken van twee kantoorruimtes, in Zottegem en Ronse, waarrond met de lokale besturen een afsprakennota is opgesteld. Hierin wordt ook gebruik van vaste telefoon, print- en kopieermachine, nutsvoorzieningen en opkuis besproken.

Daarnaast kunnen wij in de steden en gemeenten ook gratis gebruik maken van lokalen om te vergaderen.

Financiële werking

Naast onze samenwerking met boekhoudkantoor Fiscaalconsult, werd in 2023 werd een boekhouder aangesteld die vanaf 2024 voor de revisie van de boekhouding zal zorgen. Door Vlaanderen wordt omwille van de erfgoedconvenant (overeenkomst tussen VARIANT en Vlaanderen voor de werking van de cultureel erfgoedcel) gevraagd om deze externe persoon aan te stellen die de boekhouding controleert.

Inhoudelijke werking

In 2027 start een nieuwe beleidsperiode voor de erfgoedcellen, IOED's en bovenlokale cultuurwerkingen. Om voor een nieuwe periode 6 jaar (2027-2031) van structurele subsidies van Vlaanderen te kunnen genieten dient de regio in april 2026 haar beleidsplannen voor elke deelwerking klaar te hebben. In 2023 zet VARIANT de eerste stappen naar de samenwerkingen en beleidsplanningstrajecten die in de loop van 2024-2025 zullen plaatsvinden.



Regiowerking

Regiovorming

De regiovorming zorgt in de Vlaamse Ardennen voor mogelijke verandering in de samenwerking. VARIANT begeleidt de processen rond nieuwe leden en uitzonderingsvragen op de regiovorming met aandacht voor de eigenheid van elk van elke betrokken gemeenten.

We hebben de gemeenteraadsleden van de nieuwe gemeenten in de regio (zijnde Oosterzele en Sint-Lievens-Houtem) uitgenodigd in ons hoofdbureau om kennis te maken, contacten op te bouwen, en onze werking te tonen.

We begeleiden Geraardsbergen in haar vraag tot uitzondering op de regiovorming door gesprekken te voeren met alle betrokkenen. Geraardsbergen blijft wel voor de samenwerkingen rond erfgoed en landschap bij de Vlaamse Ardennen horen, dus zou dit ook graag voor cultuur en erfgoed kunnen verderzetten.

In 2024 worden deze trajecten verdergezet.

Landschapspark Vlaamse Ardennen

Sinds 2020 participeert VARIANT aan overlegmomenten rond de oprichting van het Landschapspark Vlaamse Ardennen. VARIANT nam ook deel aan het traject naar het Masterplan voor het Landschapspark en leverde haar bijdrage om erfgoed zo goed mogelijk te integreren in dit plan.

Op de bestuursvergadering van 6 december 2023 besliste de Raad van Bestuur van VARIANT de vraag te richten tot de stuurgroep van het Landschapspark Vlaamse Ardennen om te kunnen zetelen in het toekomstige bestuursorgaan van dit Landschapspark. De Raad van Bestuur verwijst naar de missie van erfgoedcel en IOED: "EVA wil pionieren rond integrale erfgoedbenadering met het landschap als spil door samen te werken met alle (erfgoed)actoren. Het thema 'landschap' is verweven doorheen de werking van de erfgoedcel." En "De IOED Vlaamse Ardennen bekrachtigt het typische en gewaardeerde landschap als belangrijke spil voor geïntegreerde en transversale samenwerking." De vraag werd goedgekeurd en VARIANT maakt nu deel uit van het bestuursorgaan van het Landschapspark.

LEADER Vlaamse Ardennen

Sinds 2023 nemen we deel aan de Lokale Actiegroep (LAG) van LEADER Vlaamse Ardennen. In deze groep worden subsidieaanvragen beoordeeld en geadviseerd. Dankzij deze deelname blijft VARIANT goed geïnformeerd over de regionale ontwikkelingen en krijgt de organisatie de kans om de erfgoedwaarde binnen diverse projecten te versterken.



7. Jaarrekening en verslag van controle op de boekhouding

Zie bijlagen.

